

ANNA TOBOLSKA

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

**MOŻLIWOŚCI POSZERZENIA OFERTY PROGRAMOWEJ
NA KIERUNKU GOSPODARKA PRZESTRZENNA:
NOWY MODUŁ SPECJALNOŚCIOWY DLA STUDENTÓW
UAM – OCHRONA EUROPEJSKICH DÓBR KULTURY**

Abstract: *Possibilities of Expanding the Programme of Spatial Economy studies: European Cultural Heritage Protection, a New Speciality Module for AMU Students.* This paper seeks to present and characterise the proposal of a new speciality module, European Cultural Heritage Protection, for *Spatial Economy* students in the Faculty of Geographical and Geological Sciences of Adam Mickiewicz University (AMU). The speciality will be offered at the European University Viadrina in Frankfurt on the Oder, with which AMU co-operates closely under the agreement to run a common research facility, Collegium Polonicum in Ślubice. The new speciality is planned to be conducted from the academic year 2013/14 for students of 2nd-degree (master's) studies. It will be carried out in German. This paper gives a detailed description of its content as well as the organisation of studies and the planned classes.

Key words: European cultural heritage protection, spatial management, speciality module.

Wstęp

Celem opracowania jest przedstawienie i charakterystyka nowej propozycji modułu specjalnościowego *Ochrona europejskich dóbr kultury (Schutz Europäischer Kulturgüter)* na studiach 2. stopnia magisterskich z *Gospodarki Przestrzennej*, prowadzonych na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM). Proponowana specjalność będzie prowadzona na Europejskim Uniwersytecie Viadrina we Frankfurcie nad Odrą (UEV), z którym UAM ściśle współpracuje w ramach umowy o prowadzeniu wspólnej placówki naukowo-dydaktycznej Collegium

Polonicum w Słubicach. Powołanie tej specjalności wpisuje się w realizację wspólnej strategii partnerskich uczelni Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie n. Odrą (UEV), zakładającej tworzenie kompatybilnych kierunków i możliwości studiowania w nowych warunkach jednolitej przestrzeni europejskiej szkolnictwa wyższego. Zajęcia dla studentów tej specjalności będą odbywać się właśnie w Collegium Polonicum i będą prowadzone głównie w języku niemieckim przez wykładowców z Katedry Ochrony Zabytków EUV.

Collegium Polonicum w Słubicach jest przykładem nowej formy współpracy transgranicznej w dziedzinie badań i dydaktyki. Odpowiedzialność za tę placówkę, zgodnie z *Umową z 2 października 2002 r.* spoczywa jednocześnie na Rzeczypospolitej Polskiej i Kraju Związkowym Brandenburgii (www.cp.edu.pl). Głównym zadaniem Collegium Polonicum jest działanie na rzecz naukowej i kulturalnej współpracy między Polską a Niemcami. Profil naukowo-dydaktyczny Collegium Polonicum jest pochodną kierunków studiów oraz programów badawczych istniejących w UAM w Poznaniu oraz w UEV we Frankfurcie nad Odrą. Oznacza to, że placówka oferuje kierunki studiów pod patronatem jednego lub obydwu uniwersytetów, kierunki studiów poddyplomowych oraz zajęcia dydaktyczne będące ofertą uzupełniającą UEV względnie polskich uniwersytetów.

W Collegium Polonicum w Słubicach jako placówce zamiejscowej UAM, od 2000 r. prowadzone są również studia z *Gospodarki Przestrzennej* w specjalności *Rozwój i Rewitalizacja Miast* oraz *Obszarów Wiejskich* (od 2007 r. tylko studia licencjackie I stopnia). Kierunkiem tym, podobnie jak w poznańskiej siedzibie uczelni, opiekuje się Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, a pracownicy naukowo-dydaktyczni dojeżdżają na zajęcia z Poznania, choć również kilka osób jest zatrudnionych na miejscu. Z wieloletniego doświadczenia prowadzenia studiów z *Gospodarki Przestrzennej* w Collegium Polonicum wyniknęła inicjatywa współpracy dydaktycznej międzykierunkowej z Katedrą Ochrony Dóbr Kultury na Uniwersytecie Viadrina, wpisująca się w strategię obu partnerskich uczelni. Zaproponowana nowa specjalność na studiach magisterskich może stanowić dla absolwentów *Gospodarki Przestrzennej* ze Słubic i kontynuujących studia magisterskie w Poznaniu, doskonałe uzupełnienie ich specjalności na drugim poziomie kształcenia.

Propozycja nowej specjalności dla studentów UAM może być również przykładem nowej formy internacjonalizacji procesu dydaktycznego, w ramach zinstytucjonalizowanej współpracy dwóch uczelni z Polski i Niemiec.

1. Charakterystyka programu kształcenia na specjalności *Ochrona europejskich dóbr kultury*

Celem kształcenia na specjalności *Ochrona europejskich dóbr kultury* jest zdobycie kwalifikacji zawodowych, niezbędnych do podjęcia pracy w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach, zajmujących się zarządzaniem dobrami kultury i ich ochroną, a także ich zagospodarowaniem dla różnych funkcji i potrzeb np. turystyki. Kompleksowość zadań w ochronie zabytków i zarządzaniu dobrami kultury wymaga rozległej, interdyscyplinarnej wiedzy. Spuścizną kulturową charakteryzuje bowiem niezwykle różnorodność – od zagrody chłopskiej, przez zbiory muzeów i archiwów, aż po zabytki przemysłu i techniki. Współcześnie od adeptów tej dziedziny studiów oczekuje się kompetencji w zakresie ekonomii, prawa, teorii i praktyki zarządzania, a także znajomości nowoczesnych technik przekazu informacji. Cele kształcenia na tej specjalności są w dużej mierze kompatybilne z zakładanymi efektami kształcenia dla kierunku *Gospodarka Przestrzenna* prowadzonego na UAM, szczególnie w zakresie rewitalizacji miast i obszarów zdegradowanych.

Oferta programowa studiów zawiera przedmioty teoretyczne z zakresu nauk o kulturze i sztuce, nauk prawnych, ekonomicznych, uzupełnione o przedmioty praktyczne. Zaproponowany polskim studentom program studiów specjalnościowych dwusemestralnych stanowi wybraną, integralną część programu studiów podyplomowych *Schutz Europäischer Kulturgüter* oferowanych niemieckim studentom przez Viadrinę. Także zajęcia będą odbywać się wspólnie dla studentów z Polski i Niemiec. Studia podyplomowe dla Niemców trwają jednak 4 semestry i kończą się uzyskaniem dyplomu M.A., natomiast część programu przeznaczona dla polskich studentów obejmuje tylko 2 semestry wybranych zajęć, prowadzących do uzyskania efektów kształcenia dla specjalności w tej dziedzinie. Jednocześnie ze studiowaną specjalnością na Viadrinie polscy studenci będą realizować podstawowy program zajęć dla kierunku *Gospodarka Przestrzenna*, prowadzony w siedzibie UAM w Poznaniu, włącznie z napisaniem pracy magisterskiej.

Program studiów na tej nowej specjalności został przygotowany i opracowany przez pracowników Katedry Ochrony Zabytków EUV (*Europa-Universität Viadrina, Lehrstuhl für Denkmalkunde*): Profesora Dr.-Ing. P. Paula Zalewskiego i dr Izabelę Parowicz oraz przedstawiciela dyrekcji Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej dr Annę Tobolską.

Układ prowadzonych zajęć dydaktycznych w ramach studiów na EUV ma charakter modułowy. Specjalnie dla studentów *Gospodarki Przestrzennej* zostały dobrane treści 6 modułów: od modułów z zakresu podstaw teoretycznych studiowanej specjalności, prowadzonych w pierwszej kolejności, aż do modułów zaawansowanych, na których odbywają się zajęcia wyspecjalizowane i praktyczne. Przedstawiony poniżej szczegółowy opis 6 modułów składających się na cały program studiów przygotowała dr Izabela Parowicz, która jest koordynatorem studiów *Schutz Europäischer Kulturgüter* ze strony Uniwersytetu Viadrina.

Moduł 1. Podstawowy	
Zakres modułu	Moduł pierwszy podstawowy obejmuje zagadnienia z historii, teorii i praktyki rozwoju miast, ochrony zabytków, zarządzania dobrami kultury, zarządzania projektami, prawa, historii architektury
Opis merytoryczny – efekty kształcenia	Studia rozpoczynają się od wybranego kanonu przedmiotów teoretycznych i praktycznych, który wprowadza studentów w interdyscyplinarne podstawy ochrony dóbr kultury. Zadaniem pierwszego modułu jest przekazanie wiedzy dotyczącej zasad postępowania i stosunku do dóbr kultury; omawiane są przy tym rozporządzenia, teksty ustaw i wytyczne, międzynarodowe konwencje oraz karty, w świetle ich historii powstawania. Celem modułu jest przekazanie istoty, znaczenia i wymogów ochrony dóbr kultury oraz przedstawienie jej funkcji nakierowanej na budowanie tożsamości. Ponadto, znajomość narodowych standardów, metod i praktyk w kwestii ochrony zabytków oraz umiejętność ich zastosowania w praktyce zostaną przedstawione na konkretnych przykładach
Prowadzone zajęcia	W module 1. prowadzone są następujące zajęcia: - Wprowadzenie w treści programowe studiów - Prawo ochrony zabytków w porównaniu europejskim - Ochrona zabytków zabudowy miejskiej - Zadania i obszary działania ochrony zabytków - Historia i teoria ochrony zabytków - Metody konserwacji i materiałoznawstwo - Wprowadzenie do historii sztuki
Cele kształcenia	Zakłada się, że podczas zajęć w tym module studenci powinni uzyskać kompetencje związane ze zrozumieniem i zastosowaniem teoretycznej i praktycznej wiedzy podstawowej w kontekście interdyscyplinarnym; umiejętności teoretycznego rozwinięcia rozwiązań problemowych, a także kwalifikacje wspierania wymiany wiedzy i metod oraz interdyscyplinarnego rozszerzania konkretnych profili kwalifikacyjnych

Moduł 2. Podstawowy	
Zakres modułu	Moduł podstawowy 2 jest kontynuacją zagadnień z modułu pierwszego
Opis merytoryczny – efekty kształcenia	Podczas zajęć zaprezentowane zostaną metody naukowej pracy źródłowej nad dziedzictwem materialnym i niematerialnym, przedstawione zostaną ponadto ich praktyczne obszary zastosowania oraz zakres zadań, a także instrumenty, procedury i profile zawodów w obrębie ochrony dóbr kultury. Jednocześnie pogłębiony zostanie stan wiedzy dotyczący rozwoju narodowych standardów, metod i praktyk postępowania w zakresie ochrony dóbr kultury. Na podstawie przedstawionych przykładów studenci zyskają wiedzę na temat konkretnego zastosowania tych instrumentów w ochronie zabytków, w publicznym procesie planowania lub w dziedzinie konserwacji zabytków. Studenci powinni przyswoić przy tym wiedzę i umiejętności, które mają im pomóc w uzupełnieniu nabytej już wiedzy podczas pierwszego etapu swoich studiów, w skonkretyzowaniu, sprofilowaniu i ukierunkowaniu posiadanego wykształcenia, tak aby móc wykonywać dany zawód i zajmować określone stanowisko pracy w obszarze ochrony zabytków i zarządzania dobrami kultury. W tym celu studenci powinni zapoznać się z zadaniami i treściami oferowanych w ramach kursu pojedynczych wykładów specjalistycznych, aby móc zdecydować o możliwości zastosowania ich we własnym życiu zawodowym
Prowadzone zajęcia	W module 2. planuje się następujące zajęcia: <ul style="list-style-type: none"> – Historia i teoria ochrony dóbr kultury – Zarządzanie projektem, składanie wniosków o dofinansowanie – Ochrona zabytków zabudowy miejskiej – Gra strategiczna „Ochrona Zabytków”, – Wprowadzenie do historii sztuki – Wprowadzenie do archeologii – Archiwistyka i nauki pomocnicze – Prawo sztuki – Zadania i obszary działań ochrony zabytków
Cele kształcenia	Zakłada się, że podczas zajęć w tym module studenci powinni uzyskać efekty kształcenia związane z rozwinięciem, zrozumieniem i zastosowaniem teoretycznej i praktycznej wiedzy podstawowej w kontekście interdyscyplinarnym oraz pogłębioną wiedzę teoretyczną rozwijającą umiejętności rozwiązań problemowych, a także umiejętności wspierania wymiany wiedzy i metod jej pozyskania oraz kompetencje do interdyscyplinarnego rozszerzania konkretnych profili kwalifikacyjnych

Moduł 3. Zaawansowany	
Zakres modułu	Moduł zaawansowany 3. dotyczy uzyskania kompetencji w dziedzinie marketingu i zarządzania, historii architektury, ochrony zabytków, muzeologii
Opis merytoryczny- efekty kształcenia	Zajęcia w tym module wprowadzają praktyczne przykłady strategii w obszarze działań marketingowych i zarządzania oraz ukazują ich przydatność w szczególnych potrzebach instytucji kulturalnych. Obok praktycznej wiedzy podstawowej przekazane zostają informacje o metodach i strategii komunikacji oraz pogłębiona wiedza na temat rynków i marketingu szczególnie w sektorze <i>non-profit</i> . Objąsnione zostaną np. poszczególne aspekty prawa cywilnego, zagadnień odpowiedzialności, prawa ubezpieczeniowego w dziedzinie kultury, jak również sporządzanie planu budżetowego lub kalkulacja kosztów projektu. Studenci nabędą praktyczną wiedzę i umiejętności, które są wymagane w procedurach administracji i planowania w sektorze kultury. Studenci zyskają umiejętność rozwiązywania zadań związanych np. z przygotowywaniem projektu, realizacją poszczególnych zadań i skutecznym pozyskiwaniem środków finansowych. W tym kontekście istotną rolę odgrywa również przedstawienie europejskich programów konserwacji i finansowania ochrony zabytków
Prowadzone zajęcia	W module 3. zaplanowano następujące zajęcia: <ul style="list-style-type: none"> – Historia i teoria ochrony dóbr kultury – Europejskie prawo ochrony dóbr kultury – Zarządzanie projektem – Ochrona zabytków w zabudowie miejskiej/ochrona krajobrazu zabytkowego – Muzeologia – Zadania i metody ochrony zabytków – Nowe media w służbie ochrony zabytków – Wprowadzenie do historii sztuki – <i>Fundraising</i> – Marketing kultury i elementy turystyki
Cele kształcenia	Najistotniejszymi celami kształcenia w tym module jest pogłębienie i rozszerzenie kompetencji metodologicznych i praktycznych, a także rozwój i interdyscyplinarne uzupełnianie wiedzy praktycznej. Ważnym zadaniem jest analiza przykładowych koncepcji postępowania prowadząca do zrozumienia i samodzielnej analizy praktycznych rozwiązań problemowych. Studenci powinni też nabyć podczas realizacji tego modułu umiejętności wymiany wiedzy i budowania specyficznych profili kwalifikacyjnych oraz ich interdyscyplinarnego rozwoju

Moduł 4. Zaawansowany	
Zakres modułu	Moduł zaawansowany 4. dotyczy efektów kształcenia z zakresu praktycznej metodyki w zakresie podstawowych kompetencji, historii architektury, ochrony zabytków, muzeologii
Opis merytoryczny – efekty kształcenia	Ten moduł zaawansowany zamyka fazę przyswajania wiedzy podstawowej i prowadzi do rozpoczynającej się w trzecim semestrze fazy praktycznej i projektowej. Uprzednio objaśnione poszczególne aspekty ochrony dóbr kultury i ochrony zabytków zostaną przekrojowo podsumowane i zastosowane w przykładowych projektach. Omówione zostaną np. aspekty polityki kulturalnej i społecznej, aspekty teorii planowania, prawa i gospodarki odnoszące się do ochrony zabytków, rewitalizacji miast, ochrony krajobrazu, planowania muzeów i wystaw, turystyki kulturalnej oraz ochrony zasobów kulturalnych tworzonych przez ludzi. Ponadto, studenci zyskają wiedzę na temat poszczególnych obszarów działań ochrony zabytków i zarządzania kulturą (konserwacja zabytków, praca w muzeum, kulturalna polityka komunalna, administracja budownictwa, zakłady konserwatorskie, ochrona krajobrazu, narodowe i międzynarodowe instytucje, fundacje, turystyka kulturalna itd.), aby móc odnieść zdobytą wiedzę teoretyczną do praktycznych przykładów, umieć ją przedyskutować i zastosować. W tym celu będzie miał miejsce konkretny trening zdobytych umiejętności (zarządzanie własną pracą, efektywna praca w zespole, praca nad projektem, umiejętności marketingowe)
Prowadzone zajęcia	W module 4. zaplanowano następujące zajęcia: – Historia i teoria ochrony dóbr kultury – Zarządzanie projektem – Zarządzanie kulturą – Muzeologia – Obszary zadań i metody ochrony zabytków – Style w architekturze – Metody konserwacji i materiałoznawstwo – Wprowadzenie do historii sztuki – Media w służbie ochrony zabytków – Planowanie w dziedzinie turystyki i ochrony zabytków
Cele kształcenia	Celem zajęć realizowanych w tym module jest pogłębianie i rozszerzanie kompetencji metodologicznych i praktycznych, a także rozwój i interdyscyplinarne uzupełnianie wiedzy praktycznej. Ważnymi kompetencjami, które studenci powinni uzyskać w trakcie zajęć jest umiejętność analizy przykładowych koncepcji postępowania oraz zrozumienie i analiza praktycznych rozwiązań problemowych, a także pogłębione umiejętności wspierania i wymiany wiedzy oraz metodyki postępowania, w tym także pogłębionych umiejętności budowania specyficznych profili kwalifikacyjnych i ich interdyscyplinarny rozwój

Moduł 5. Projektowy	
Zakres modułu	Moduł projektowy 5. obejmuje zagadnienia dotyczące praktycznej metodyki międzynarodowych porównań rozwiązań w zakresie ochrony dóbr kultury, historii architektury, ochrony zabytków oraz związany jest z realizacją części pierwszej projektu
Opis merytoryczny – efekty kształcenia	Studenci zapoznają się z obszerną wiedzą na temat ochrony zabytków w porównaniu międzynarodowym. Jednocześnie będą uczestniczyć w pogłębionym treningu konkretnych własnych umiejętności zawodowych (zarządzanie własną pracą i efektywna praca w zespole). Dzięki możliwości obcowania z ekspertami reprezentującymi różne instytucje międzynarodowe (np. Centrum Światowego Dziedzictwa UNESCO) i europejskie (z Austrii, Szwajcarii, Rumunii, Węgier, Holandii, Wielkiej Brytanii, Francji, Polski) studenci będą mogli zapoznać się z różnorodnymi metodami i sposobami rozwiązania problemów w sferze ochrony dóbr kultury, aby dzięki temu móc rozwijać własne instrumentarium kwalifikacyjne
Prowadzone zajęcia	W module 5. będą odbywać się następujące zajęcia: <ul style="list-style-type: none"> – Historia i teoria ochrony zabytków – Wprowadzenie do historii sztuki – Obszary zadań i metody ochrony zabytków – Archiwistyka i historyczne nauki pomocnicze – Praca nad projektem
Cele kształcenia	Celem kształcenia w trakcie realizacji tego modułu jest dalsze rozwijanie indywidualnych kompetencji: aktywnego, teoretycznego i praktycznego wykorzystania wiedzy, opracowania strategii postępowania i organizacji w dziedzinie ochrony dóbr kultury, wzmacnianie aktywnych kompetencji postępowania, wzmacnianie indywidualnego profilu kwalifikacyjnego. Ponadto, studenci będą brali udział w ćwiczeniach zorientowanych na takie cele, jak planowanie i kształtowanie kompleksowych zadań projektowych, rozwijanie potencjału kreatywnego, rozwijanie zdolności do aktywnego udziału w dyskusjach zawodowych
Moduł 6. Projektowy	
Zakres modułu	Moduł projektowy 6. dotyczy realizacji drugiej części projektu, a także historii architektury, ochrony zabytków, muzeologii
Opis merytoryczny – efekty kształcenia	Celem modułu jest zastosowanie przez studentów zdobytych praktycznych umiejętności, w szczególności kreatywnego podejścia do ochrony dóbr kultury w różnych skalach przestrzennych i układach administracyjnych (miasto, powiat, region), z jednoczesnym zastosowaniem profesjonalnych technik zarządzania. Studenci wzmacniają i ćwiczą zdobyte kompetencje przy realizacji konkretnych zadań w ramach projektów studenckich

Prowadzone zajęcia	<p>W module 6. zaplanowano następujące zajęcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zarządzanie projektami (praca grupowa) – Wprowadzenie do archeologii – Zadania i obszary działań ochrony zabytków – Ochrona krajobrazu kulturowego – Retoryka i komunikacja – Marketing w służbie ochrony zabytków – Metody konserwacji i materiałoznawstwo
Cele kształcenia	<p>Celem tego modułu jest dalsze rozwijanie indywidualnych kompetencji: aktywnego teoretycznego i praktycznego wykorzystania wiedzy, umiejętności formułowania strategii postępowania i organizacji, wzmocnienie aktywnych kompetencji postępowania, wzmocnienie indywidualnego profilu kwalifikacyjnego. Istotne jest ćwiczenie zorientowanego na cel planowania i kształtowania kompleksowych zadań projektowych, rozwijanie potencjału kreatywnego, rozwijanie zdolności do udziału w dyskusji</p>

2. Organizacja studiów i zajęć dydaktycznych

Uruchomienie nowej specjalności *Ochrona europejskich dóbr kultury* zostało zaplanowane od roku akademickiego 2013/14, dla studentów znających w stopniu co najmniej dobrym język niemiecki, gdyż zajęcia będą prowadzone głównie w tym języku przez wykładowców z Katedry Ochrony Zabytków Europejskiego Uniwersytetu Viadrina. O przyjęciu na tę specjalność zadecyduje egzamin z języka niemieckiego i esej naukowy napisany w języku niemieckim.

Poza specjalistami ze środowiska akademickiego Viadriny zajęcia będą prowadzone przez wykładowców z międzynarodowych organizacji (np. UNESCO, ICOMOS/Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków i Miejsc Historycznych) oraz urzędów konserwatorskich z Niemiec, Polski i innych krajów europejskich, którzy przedstawią poszczególne aspekty działalności takich instytucji, jak np. urzędy ochrony zabytków, praca w instytucjach samorządowych i pozarządowych, zajmujących się kulturą i turystyką itp.

Specjalność jest skierowana do polskich studentów kierunku *Gospodarka Przestrzenna*, studiujących ten kierunek w Poznaniu na studiach stacjonarnych 2. stopnia magisterskich. Studenci ci mogą podjąć studia na Viadrinie jako jedną ze specjalności do wyboru (zaplanowanych w formie modułów specjalnościowych), obok 4 innych oferowanych już w programie, tj. planowanie przestrzenne, zarządzanie przestrzenne, rozwój regionalny, rewitalizacja miast i obszarów wiejskich. Wybierając specjalność *Ochrona*

europijskich dóbr kultury studenci będą musieli podczas II i III semestru studiów wyjechać na 5 dwutygodniowych zjazdów („Blockphase” 2,3,4,5,6) do Słubic/Frankfurtu, gdzie będą studiować wybrane przedmioty z tej specjalności w języku niemieckim, uczestnicząc w zajęciach ze studentami niemieckimi i spełniając kryteria wymagane na zaliczenie tych przedmiotów za 30 punktów ECTS. Jednocześnie przedmioty z zakresu treści podstawowych dla kierunku *Gospodarka przestrzenna* będą studiować w Poznaniu oraz również tu napiszą pracę magisterską. Po ukończeniu tego trybu studiów obok dyplomu magistra *Gospodarki Przestrzennej* uniwersytetu macierzystego uzyskają dodatkowy certyfikat Uniwersytetu Viadrina, poświadczający ukończenie tej wybranej specjalności.

Studenci *Gospodarki Przestrzennej* podejmujący studia na specjalności *Ochrona europejskich dóbr kultury* i uczestniczący w kolejnych modułach dydaktycznych powinni uzyskać w ciągu 2 semestrów 30 ECTS z następujących przedmiotów:

- „PM2” – Zarządzanie projektami (3 ECTS),
- „Jura 2” – Prawne aspekty ochrony zabytków (3 ECTS),
- „Aufgaben und Arbeitsfelder der Denkmalpflege” – Zadania i obszary działania ochrony zabytków (9 ECTS),
- „Städtebauliche Denkmalpflege” – Ochrona zabytków zabudowy miejskiej (9 ECTS),
- „Geschichte und Theorie des Kulturgüterschutzes” – Historia i teoria ochrony dóbr kultury (6 ECTS).

Studenci mogą wybrać również inne przedmioty lub moduły proponowane w programie studiów na specjalności *Ochrona europejskich dóbr kultury*, jednak bez punktów ECTS.

Zajęcia dydaktyczne będą odbywały się w formie wykładów, seminariów, ćwiczeń, wykładów ekspertów, wycieczek i gier strategicznych. Z kolei sposoby zaliczania tych przedmiotów będą mieć pewne ustalone z góry formy, takie jak:

- egzamin pisemny – trwa 120 minut,
- duża praca domowa (*Große Hausaufgabe*) – praca domowa obejmująca 20 stron tekstu i 20-minutowy referat,
- mała praca domowa (*Kleine Hausaufgabe*) – praca domowa obejmująca 12 stron tekstu,
- zaliczenie w formie sprawdzianu (*Klausur*).

Uniwersytet Europejski Viadrina we Frankfurcie nad Odrą oferuje od 1999 r. kierunek studiów *Ochrona europejskich dóbr kultury*, umożliwiający

zdobycie kwalifikacji zawodowych, niezbędnych do podjęcia pracy w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach, zajmujących się zarządzaniem dobrami kultury i ich ochroną. Oferta kształcenia ma na celu poszerzenie wiedzy i umiejętności pod kątem konkretnej – planowanej lub już praktykowanej – aktywności zawodowej w zakresie ochrony dóbr kultury. Studia mają charakter podyplomowych, uzupełniających wcześniej odbyte studia magisterskie. Oferta studiów kierowana jest do absolwentów szkół wyższych różnych kierunków – od architektów i historyków po ekonomistów i prawników, umożliwiając tym samym spotkanie i współpracę ludzi o zróżnicowanych kompetencjach. Program studiów dostosowany jest do potrzeb osób pracujących zawodowo: przewiduje samodzielną naukę w połączeniu z zajęciami grupowymi (kilka dwutygodniowych zjazdów w semestrze). Obligatoryjnym punktem programu są praktyki w instytucjach zajmujących się ochroną zabytków o łącznym wymiarze 4 tygodni. Po czterech semestrach tych studiów, uzyskaniu obowiązkowych zaliczeń, napisaniu i obronie pracy magisterskiej student uzyskuje tytuł Master of Arts (M.A.). Nauka rozpoczyna się w semestrze zimowym. Studia są odpłatne – obecnie czesne za semestr wynosi 450 € (1800 € łącznie za cztery semestry), dodatkowe uniwersyteckie opłaty semestralne wynoszą obecnie ok. 115 €.

Obok przedstawionej powyżej organizacji studiów na specjalności *Ochrona europejskich dóbr kultury* istnieje jeszcze druga możliwość ukończenia tej specjalności przez polskich studentów. Ta alternatywna ścieżka dotyczy możliwości studiowania w niezmienionym trybie w stosunku do prowadzonych obecnie przez Uniwersytet Viadrina (czyli studia podyplomowe 4-semestralne, w formie kilkunastu dwutygodniowych zjazdów) i jest skierowana do poznańskich studentów *Gospodarki Przestrzennej* na drugim roku studiów magisterskich. Będą oni mieli możliwość kończyć magisterium na naszym uniwersytecie i równocześnie studiować przez ten jeden rok na Viadrinie *Ochronę europejskich dóbr kultury*, po czym kontynuować już ten drugi rok samodzielnie, aż do uzyskania pełnego dyplomu niemieckiego „Master”. Realizacja tej alternatywnej ścieżki studiów wiąże się jednak z poddaniem się wszystkim regułom obowiązującym na studiach w Niemczech, co oznacza, że studenci będą musieli wykazać się co najmniej jednym rokiem pracy zawodowej. Ponieważ dla polskich studentów jest to poważna bariera (niemieccy słuchacze rekrutują się spośród absolwentów różnych kierunków i pracowników różnych instytucji), dlatego została wypracowana nowa propozycja, w postaci możliwości uczestnictwa w polsko-niemieckim programie „Jugendbauhütte” (*Internationale Deutsch – Polnische Jugend-*

bauhütte, <http://www.ijgd.de>). Studenci, którzy nie mogą udokumentować jednorocznego doświadczenia zawodowego zdobytego przed podjęciem studiów, a są zainteresowani uzyskaniem dyplomu M.A., będą musieli wziąć udział w programie obowiązkowo. Jednocześnie będzie istniała możliwość po ukończeniu dwóch semestrów SEK uzyskania tylko certyfikatu specjalnościowego, co zbiegłoby się z ukończeniem czwartego semestru *Gospodarki Przestrzennej* w Poznaniu i obroną pracy magisterskiej. Podejmując decyzję o samodzielnym kontynuowaniu studiów w Niemczech, w ostatnich dwóch semestrach SEK studenci mogą starać się o uzyskanie tytułu M.A., po spełnieniu wszystkich warunków przewidzianych regulaminem studiów.

3. Nowe możliwości modułowego planu studiów w świetle KRK

Obecnie realizowany program kształcenia na kierunku *Gospodarka Przestrzenna* prowadzony na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu jest otwarty na modyfikacje treści i formy ich przekazywania, szczególnie w zakresie jego dopasowania do pojawiających się potrzeb ze sfery gospodarki i instytucji administracyjnych. W roku 2012/13 wprowadzono modułowy system kształcenia w zakresie *Gospodarki Przestrzennej* na drugim stopniu, zgodny z nowymi regułami kształcenia według Krajowych Ram Kwalifikacji, opisanymi szczegółowo w dokumencie strategicznym na poziomie rządowym w postaci znowelizowanej *Ustawy – Prawo o Szkolnictwie Wyższym*, czy rozporządzeń szczegółowych do niej (np. Dz.U. nr 243), jak i uczelnianym (np. *Uchwała nr 285/2011/2012 Senatu UAM*). Nowe regulacje konstruowania planów i programów studiów mają wprowadzić nowe możliwości w tym zakresie i w rezultacie korzystnie wpłynąć na proces kształcenia. Zwróciła na to uwagę Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego prof. dr hab. Barbara Kudrycka podkreślając, że „...po wejściu w życie tej ustawy uczelnie wyższe uzyskały najpoważniejszą i najistotniejszą autonomię, jaka cechuje dojrzałe i odpowiedzialne środowisko akademickie – mianowicie autonomię w tworzeniu kierunków i kształtowaniu programów studiów” [*Autonomia...* 2010, s. 6]. Nowe możliwości kształtowania programów studiów, z pominięciem dość sztywnych ram, jakie narzucały obowiązujące dotąd standardy kształcenia, skłoniły wiele uczelni do zmodyfikowania swojej oferty programowej i zaproponowania nowych kierunków lub specjalności. Ponadto, pojawiły się nowe możliwości organizacji studiów, np. w formie modułów specjalnościowych, które właśnie wykorzystano w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej UAM do two-

rzenia nowego programu studiów na kierunku *Gospodarka Przestrzenna*, na drugim poziomie studiów magisterskich. Wprowadzenie modułów specjalnościowych jest przykładem uelastycznienia planu studiów i jednocześnie realizacją wymagań związanych z wyborem przez studentów modułów w wymiarze nie mniejszym niż 30% ECTS. Tak więc moduły specjalnościowe w ramach kierunku studiów są oferowane "w kilku wymiennych wariantach, z których każdy zawiera różny zestaw przedmiotów, a student ma realną możliwość wyboru jednego z tych wariantów" [Kraśniewski 2011, s. 70]. Program studiów na kierunku *Gospodarka Przestrzenna* w Poznaniu zawiera 4 moduły specjalnościowe (wymienione w rozdz. 3) i od nowego roku akademickiego oferta ta zostanie poszerzona o kolejną specjalność, opisywaną w prezentowanym opracowaniu. Jak zauważa Churski [2013, s. 27] „...modułowy system kształcenia pozwala na podniesienie jakości procesu dydaktycznego na każdym kierunku studiów. Jego zalety są jednak możliwe do pełnego wykorzystania zwłaszcza w przypadku kierunku o charakterze interdyscyplinarnym”. Zatem kierunek *Gospodarka Przestrzenna* ma więc szczególne możliwości na zastosowanie tego nowatorskiego rozwiązania, właśnie ze względu na swoją interdyscyplinarność i wieloobszarowość. Według Kudłacza i Zawilińskiej [2013, s. 10] „Interdyscyplinarność kierunku wiąże się z charakterem praktyki związanej z tą dziedziną, która wymaga rozległej wiedzy i umiejętności nawiązujących do wielu dyscyplin naukowych... a zróżnicowanie profilu uczelni, w których jest prowadzony powoduje znaczne różnice w programach studiów oraz realizowanych efektach kształcenia”. Ta możliwość kreowania zróżnicowanych programów studiów przez różne uczelnie ma szczególne znaczenia w świetle nowych uwarunkowań społecznych i technologicznych, pojawiających się w otoczeniu szkolnictwa wyższego. Możliwości kształtowania nowego modelu nauczania mogą być odpowiedzią na oczekiwania współczesnych kandydatów na studia i studentów, a także pozostałych interesariuszy uczelni wyższych.

Zakończenie

Specjalność *Ochrona europejskich dóbr kultury* oferowana dla polskich studentów przez niemiecki uniwersytet jest z pewnością nowatorską propozycją studiów w skali krajowej oferty dydaktycznej na poziomie studiów wyższych, choć może też być uznana za pewne rozwinięcie studiów z zakresu ochrony dóbr kultury i ochrony zabytków, prowadzonych zazwyczaj na różnych wydziałach uczelni politechnicznych i artystycznych. O relatywnie bliższych powiązaniach gospodarki przestrzennej z zagadnieniami z dziedziny

ochrony zabytków i dóbr kultury mogą świadczyć powoływane specjalności (np. *Rewitalizacja miast i obszarów wiejskich* w UAM), specjalistyczne studia podyplomowe (np. na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej *Rewitalizacja architektoniczno-urbanistyczna obszarów miejskich* – por. Ledwoń *et al.* 2013, s. 15), czy też moduły przedmiotowe związane z rewitalizacją i architekturą, funkcjonujące niemal we wszystkich programach studiów z *Gospodarki przestrzennej*, prowadzonych w różnych uczelniach. Zaproponowana nowa specjalność dla studentów *Gospodarki Przestrzennej* w Poznaniu jest dobrym przykładem możliwości wzbogacania oferty dydaktycznej, elastycznej i odpowiadającej na potrzeby i wymagania rynku pracy. Jest także odpowiedzią na pojawiającą się nową sytuację coraz intensywniejszej współpracy państw w ramach Unii Europejskiej, szczególnie zintensyfikowanej w obszarach transgranicznych, charakteryzujących się specyficznymi problemami sąsiedztwa dwóch lub więcej kultur. Ta nowa sytuacja rodzi potrzeby wykształcenia kompetentnych specjalistów z różnych dziedzin, w tym także z zakresu ochrony dóbr kultury, którzy będą potrafili łączyć tradycje i pokonywać problemy transgranicznych społeczności lokalnych w celu budowania wspólnej przestrzeni życia i gospodarowania. Ponadto jest kolejnym krokiem, podejmowanym w kierunku internacjonalizacji kształcenia i budowania jednolitej przestrzeni europejskiej szkolnictwa wyższego.

Literatura

- Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego*, 2010, MNiSW, Warszawa, s. 6.
- Churski P., 2013, *Modułowy program kształcenia – szansa na podniesienie jakości kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna*, [w:] *Książka abstraktów. Program*. Konferencja dydaktyczna „Gospodarka przestrzenna, doświadczenia i wyzwania procesu kształcenia”. Poznań, s. 27 (materiały konferencyjne nie- lub.).
- Kraśniewski A., 2011, *Jak przygotowywać programy kształcenia zgodnie z wymaganiami wynikającymi z Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego?* MNiSW, Warszawa, 2011.
- Kudłacz T., Zawilińska B., 2013, *Kształcenie na kierunku gospodarka przestrzenna w uniwersytetach ekonomicznych*, [w:] *Książka abstraktów...*, *op. cit.*
- Ledwoń S., Lorens P., Martyniuk-Pęczek J., 2013, *Wzmocnienie kształcenia z zakresu urbanistyki poprzez otworzenie nowego kierunku studiów Gospodarka Przestrzenna na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej*, [w:] *Książka abstraktów... op. cit.*, s. 15.

*Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 października 2011 r.
w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie
kształcenia. Dz.U. nr 243.*

*Uchwała nr 285/2011/2012 Senatu UAM z 30.01 2012 r. w sprawie wytycznych dla
rad podstawowych jednostek organizacyjnych dotyczących uchwalania progra-
mów kształcenia dla studiów wyższych, studiów podyplomowych oraz kursów
dokształcających.*

www.cp.edu.pl.

www.ijgd.de.